

ONDER HET GEHOOR VAN DS. G. BOER

-Artikel verschenen in de Waarheidsvriend van 5 en 12 januari 2023-

Ds. G. Boer droeg de Evangelieschat in een breekbaar vat. Ik zie hem nog staan op de kansel van de Morgenster in Zoetermeer, zijn laatste gemeente. Lichamelijk broos en vermoeid, geestelijk vol van gloed en kracht. Als ik zijn preken lees, hoor ik nog die sonore, stoere stem. Sober en traag waren zijn gebaren, geladen en gezagvol zijn woorden. In een taalkleed dat je alleen maar 'Boeriaans' kon noemen. Zeggingskracht ging ervan uit, waaronder je had te buigen of te breken. Of moet ik zeggen: waaronder je moest buigen door te breken? Zo althans verging het mij en vele anderen. De kracht van Boers prediking was 'vreemde' kracht, gegeven van omhoog, verleend uit genade. De gevolmachtigde brenger van de boodschap ging schuil in zijn opdrachtgever. Maar dan zaakgelastigde was hij niet. De last van die zaak was hem door een Ander opgelegd. Heel zijn zeggenschap was leengoed. Hij had zijn boodschap niet bedacht, maar letterlijk van horen zeggen. Geen product van eigen creativiteit, maar ontleend aan Hem Die gegeven is alle *exousia* (volmacht) in hemel en op aarde. Niets meer. Ook niets minder. Wat hem vulde van omhoog, droop door de woorden naar omlaag, tot op de bodem van je ziel.

Mystieke momenten

Je zat in de kerk, maar een andere werkelijkheid omringde je. Lijfelijk in de kerkbank, maar geestelijk in de beklagdenbank. Tot zondaar geoordeeld, en als zondaar vrijgesproken. Geknakt en weer opgericht. Gewond en toch geheeld. Om Jezus' wil, de gewonde Geneesheer. Daar ontsloot zich het geheimenis van Gods presentie. Daar stond de Heilige aan de deur van het hart, voor Wie ik, onheilige, niet staande blijf. Daar stond God de Zoon, in het Evangelie gekleed, gereed om met Zijn wonden mijn onheiligheid te bedekken. Daar kwam de Geest van de Vader en de Zoon op de wagen van het Woord met al de schatten van het heil. Als ik ergens enige kennis kreeg aan wie God is en wie ik zelf ben, dan is het vooral daar en toen. Mystieke momenten, die een ongeneeslijk ontzag ik je ziel nalaten voor Gods verhevenheid en Zijn neerbuigendheid. Verborgens voor het brein, onthuld voor het hart.

Een aarden vat

Lag dat aan het talent van Boer? Was hij het die over dit geheimenis beschikte? Hij zelf wist wel beter. Toen hij in 1965 intree deed in Katwijk – zijn voorlaatste gemeente – deed hij daar een boekje over open. Hij preekte over de schat in het vat (2 Kor. 4). Zijn eerste zin was meteen raak: 'Gemeente in Katwijk aan Zee, Paulus is een wonderlijk man. Hij protesteert niet als hij honger ondergaat en koude, schipbreuk lijdt, uit synagogen wordt geworpen, gezeseld en gestenigd wordt. Hij laat maar met zich doen. Niet omdat hij Joris Goedbloed heet, maar omdat hij een apostel is van Jezus Christus.' Een apostel is niet meer dan slaaf. Zo'n slaaf kan nergens over beschikken. Al wat hij uit te delen heeft, is hem door zijn Meester toebedeeld. 'In de totale ontleding heeft God hem de schat van het Evangelie gegeven.' Een prediker is een goedbedeelde bedelaar. Meer niet. Dan is hij in één woord geprezen. Als hij zich een hogere status aanmatigt, leeft hij boven zijn stand en maakt hij zich aan diefstal schuldig. 'Zodra de persoon van Paulus floreert, sterft de apostel in hem.' Boer was het zich bewust. De schat van het Evangelie is verpakt in een aarden kruik. Stof en leem. Onooglijk, onaanzienlijk. 'Dat valt ons tegen. Want het oog wil ook wat. Wij zijn van mening dat de verpakking in overeenstemming moet zijn met de waardevolle inhoud: de schat. Dat is niet het geval. God gaat te werk als een man in het Oosten, die zijn parels en gouden munten steekt in een lemen, breekbaar, vergankelijk, waardeloos vat. Deze verpakking behoort tot de ergernis van het Evangelie.'

Kort bij de Meester

Even zou je toch denken: dat lijkt toch nergens op, zo'n zaligende schat in zo'n armzalig vat? Maar laat het nu juist terdege ergens op lijken. Op niemand minder dat op de schat zelf: Jezus Christus! 'Wanneer wij Christus aanzien, kruipend in Zijn doodszweet in de hof van Getsemane, klagend in de Godverlatenheid, doodbloedend aan het kruis, kijken wij een andere kant uit. En toch is Hij *de* schat van het Evangelie. Hij kwam in een aarden vat, deelde ons van God vervreemde bestaan, deed afstand van Zijn luister. Wanneer het zo was met de Meester, hoeveel te meer is het dan met de dienaar.' Het besef dat hij een gekruiste Meester diende en in Zijn gevolg ging, hield ds. Boer kort en klein. Kort bij de Meester, klein in zichzelf. 'Er is geen aparte ingang in het koninkrijk voor dienaren des Woords. Wij leven van dezelfde genade. En behalve dit, staan wij telkens met onze ambtelijke bediening voor de schroei-hitte van Gods tegenwoordigheid. Wij hebben telkens nodig dodelijk gewond te worden, om voor Hem niet in eigen kracht, maar in Zijn kracht te staan.'

Zwak en sterk

Zo'n man was ds. Boer. Hij herkende zich in de gestalte van de apostel. 'Telkens ligt hij weer neergeworpen op de grond, maar hij komt weer overeind. God richt hem op. U zegt: hoe bestaat het? Kan God niet wat zuiniger omgaan met zijn dienaren? Nee, dat kan niet. Want alleen zo wordt het sterven van de Heere Jezus in het lichaam omgedragen.' Tegelijk was Boer er evenwel van overtuigd dat in eigen zwakheid nochtans Christus' kracht volbracht wordt. Christus' stervensgestalte heeft als keerzijde dat Zijn leven gestalte krijgt. 'Midden in het lijden openbaart zich eeuwige heerlijkheid, midden in de smart overstroomt Hij ons met eeuwige vreugde. In de tranen parelt de lach. Wanneer Paulus met zijn menselijk bestaan en dienst kopje-onder gaat, stromen mensen de haven van behoud naar binnen. Terwijl de vloedgolf hem bijna wegsleurt, grijpt Christus de volle buit van het Evangelie. De mens Paulus is de prijs die betaald moet worden om de apostel Paulus vruchtbaar te maken. Daarom had Paulus er ten slotte plezier in. Want wanneer hij zwak was, was hij sterk.'

Voelbare ernst

Boer ervoer die kracht bij uitstek op de kansel. 'Wanneer Hij met ons is in de prediking, komen krachten van Christus los.' Dan schalt de roep van God in Christus. 'Dit roepen Gods is een wegroepen van onder het oordeel vandaan, bij uw zondeleven vandaan, om u aan God te onderwerpen.' Door Jezus' kracht voltrekt zich in de prediking het wonder dat zondaren 'voor Gods majesteit in elkaar zakken' en door Christus worden opgebeurd. 'Want het Evangelie is dynamiet'. Een goddelijke kracht, die ten diepste 'de kracht der liefde' is. 'Daarom is er raad voor u, al bent u nog zo gebonden en onmachtig.' Het was diezelfde liefdesdrang die Boer keer op keer bewoog om de gemeente in voelbare ernst op te roepen tot bekering. Zijn waarschuwingen waren geladen met urgentie, maar klonken nooit bedreigend. Veeleer wervend om behoud. Hoe zullen wij ontkomen, indien wij op die grote zaligheid geen acht slaan? Wetend hoezeer de Heere te vrezen is, bewoog hij in Paulus' gevolg de mensen niet tot angst, maar tot geloof.

Geen misschientjes

De sleutels van het hemelrijk hanteerde hij. 'U hoort de deuren knerpen op hun scharnieren. Er loopt een rechte lijn van de preekstoel naar Gods rechterstoel. Want God zal naar Zijn Woord oordelen, naar dit getuigenis.' In de prediking vallen eeuwige beslissingen. Ze staat onder de hoogspanning van Gods Geest, Die deuren opent en deuren sluit. Wie Christus' bloed onrein acht en aan Zijn kruis voorbijgaat, moet buitenstaan en laadt Gods verdoemenis op zich. Boer zei dit niet als een gemeenplaats, onaangedaan en terloops. Hij huiverde erbij, met maar één hartstochtelijk verlangen: de deur open te zwaaien voor ieder die door de knieën gaat en de belofte van het Evangelie met een schreeuw omarmt in waar geloof. Die verkondigde hij dat alle zonden hem of haar vergeven zijn. *Vergeven zijn!*

Boer onderstreepte dat woordje 'zijn'. Gods toezeggingen zijn toekenningen. Wie gelooft wat ze beloven, krijgt het beloofde niet wellicht of straks, maar stellig, ter plekke en op staande voet. Boer geloofde dat de prediking van de Evangeliebeloften geen misschientjes en waarschijnlijkheden uitdeelt, maar voldongen heil uitreikt, kant en klaar. Al Gods beloften zijn gedrenkt en verzegeld in het offerbloed van de Gekruisigde, gegarandeerd in het heilsfeit dat Christus in Zijn dood en verrijzenis eens voorgoed voleindigd heeft. Die gedane zaken nemen geen keer, maar nemen, Godlof, wél de wending naar het zondaarshart. 'Zo dikwijls als u onder de prediking van het Evangelie – dus hier en nu – de belofte van dit Evangelie van harte gelooft, zijn al uw zonden van Godswege vergeven.'

Bijval

Het geloof zegt er amen op, niet als bijdrage, maar alleen als bijval. 'Dat zegt zo iemand weliswaar met knikkende knieën, en hij zegt het niet omdat hij het kan, maar omdat God het zegt. Wij hebben dus niets anders te doen dan God na te spreken in Zijn Woord: niet dat de zonden vergeven mogen worden of misschien vergeven zijn, maar dat ze metterdaad vergeven zijn. Dát is de prediking van het Evangelie!'

Tijdbetrokken

De prediking van ds. Boer was tijdbetrokken. Niet in die zin dat ze uit het eigentijdse levensgevoel opkwam, maar wel zo dat ze erin landde. Zijn brón was het Woord van omhoog. Maar dat hoge Woord bleef niet boven het reële, weerbarstige leven van de hoorders zweven en schampte er ook niet langsheen. Boer zocht zijn hoorders op. Dialogisch, in gesprek. Een preek van Boer was geen kil betoog, maar een bewogen boodschap. Boodschapper was hij. Geen postbode die de brief maar door de bus duwt, maar die aanbelt en de brief persoonlijk overhandigt. 'Aan u gericht.' Meer dan brievenbezorger was hij trouwens. Hij kwam binnen en drong de geadresseerden uit hun schuilhoeken vandaan. Zo droeg hij het boventijdse Woord de tijd in, begenadigd als hij was met een dubbele fijngevoeligheid. Enerzijds was hij genesteld in de Schriften en droegen zijn woorden daar de nestgeur van, anderzijds kende hij klimaat en taal van zijn tijd en zocht zijn prediking de mensen dáár op waar zij waren. Dat stichtte communicatie, zodat de 'zaak' van het verkondigde Evangelie ook 'mijn zaak' werd, persoonlijk, ondervindelijk.

Velen hebben het ervaren dat onder dit gebeuren de rechte bevinding werd geboren en getogen; niet alleen opgeroepen, maar ook vertolkt. Boer vond deze laatste notie legitiem en zegenrijk. Hij had gelijk. Bij alle terechte verzet tegen een descriptieve prediking die opgaat in stereotiepe en voorspelbare beschrijvingen van allerlei 'bevindingen', mag men niet onderschatten hoe waardevol het is om invoelend in te gaan op de vragen en vreugden, de verlatingen en verrukkingen die de omgang met God eigen zijn.

Messcherp

Boer schroomde ook niet om valse munters te ontmaskeren en de gemeente op te roepen, zich te beproeven. Wie geen zondaar is en blijft voor God, die weet niet wat genade is. 'Weet u daarvan? Velen zijn gered, zonder dat ze ooit in het water zijn gevallen.' Op dit punt is Boer messcherp. God brengt ons aan het eind van ons Latijn. Zijn trefpunt ligt op ons nulpunt.

Een prediking van deze allure is tweezijdig. De ene zijde is dat een mens het onder deze boodschap zwaar te verduren krijgt. Ook dat is genade. Genade, zo heb ik ds. Boer herhaaldelijk horen zeggen, is de doodsteek voor alle vanzelfsprekendheid. Wie het heil dacht op te strijken alsof het een bagatel is, werd onder zijn gehoor hardhandig uit de droom geholpen. 'Wie met God in aanraking komt, wordt uit het lood geslagen. Bij hem of haar is een ondergrondse aardverschuiving aan de gang. De wind van de eeuwigheid waait langs ons heen.' In de geest en taal van Kohlbrugge zegt Boer: 'Dan is het afgelopen met ons willen en kennen, met ons drijven en lopen. Dan zijn wij te schande geworden.'

Genadigde voorkeur

Het Evangelie is geadresseerd aan het minste en geringste, aan wat verloren is. Toen Boer ooit optrad in een uitzending van de EO, begon hij zo: 'Heeft Jezus een voorkeur voor slechte mensen? Ja, dachten de Farizeeërs met afkeer. En omdat ze geen zondaars waren, zeiden ze smalend: Deze ontvangt de zondaars en eet met hen. En ja, dachten de zondaars met verbazing. En omdat ze niets meer waren dan dat, begonnen zij vrolijk te zijn.' Het is deze genadige voorkeur van de Heiland voor wat Boer noemt 'het rapaille [uitvaagsel] van de samenleving', die de hele toespraak typeert. Zelfgenoegzame lieden hebben altijd een hekel gehad aan dit Evangelie. Het is nu eenmaal niet besteed aan mensen die kaarsrecht op de benen staan. Maar die gebroken door het leven gaan, hinkend als Jakob weleer, die vinden er de Heiland, Die heel maakt wat geschonden is. 'Het Evangelie is berekend op lieden die zo arm zijn als een kerkrat.'

Twee soorten mensen zijn er dus, door een ogenschijnlijk niet te slechten muur gescheiden. Maar Boer slechtte die muur. Dat wil zeggen: het Evangeliewoord waarvan de dynamiek van de Geest werkt als dynamiet, vaagt de muur omver en veegt allen en een ieder op één hoop. Allen zijn zij zondaren voor God, op pure genade aangewezen. En wie zich door het oordeel van de Wet niet neer laat halen, gaat op de gerichtplaats Golgota wel omver. Wie dáár nog stokstijf op de been blijft, weet niet wat hij doet. Zo is de teneur van Boers verkondiging.

De schildering van Christus

Maar heel deze ontdekkende kant heeft een keerzijde: de bedekking door het bloed van het Lam. Juist tegen het donkere decor van onze verlorenheid steekt het licht van de genadeverkondiging het helderst af. Wie leert beamen het nooit meer goed te kunnen maken, is goed af. Die krijgt te verstaan dat een Ander het goed gemaakt heeft, eens en voorgoed. Wat op Goede Vrijdag daar en toen volbracht is, wordt op zondag hier en heden aangebracht. Niet ijskoud meegedeeld, maar gloedvol uitgedeeld. De kansel is bij uitstek de plek waar de gewilligheid en de volmacht van Jezus om zondaren te zaligen wordt uitgestald. Dat noemt Boer 'het hoofdvak' van de prediker. 'Wie de mensen tegen het steile bergmassief van de eeuwige verkiezing en verwerping zet, zonder hun de roepende en uitroepende God te prediken, zonder de eedzwering dat God geen lust heeft in hun dood, werpt de mensen in draaikolken.'

Dit 'hoofdvak', de schildering van Christus, beoefende hij met passie. In een van zijn preken over Hebreëën 11 luidt het: 'Al zit u gebonden, al loopt u in de banden van Satan, dan daalt Jezus ook vanmorgen af om mensen uit die banden te bevrijden. Zoals een vogel die in een strik zit: hoe dat beestje ook draait, het raakt er steeds verder in verstrikt. Maar God zij dank, de strik is gebroken, zegt de psalmist, en wij zijn vrijuit gegaan. Kan dat, zegt u? Ja waarachtig, op dit moment. Want we zitten hier niet voor niets bij elkaar. Góð spreekt Zijn Woord. Hij daalt loodrecht neer. Hij ziet u aan in Zijn Zoon, in Zijn ontferming.'

Poorten der genade

Ik hoor het professor Graafland nog zeggen, toen hij begin 1973 tijdens de rouwdienst zijn geestelijke vader herdacht: 'Ds. Boer is voor ons en voor velen het middel geweest om ons tot Jezus te leiden. Dat heeft hij gedaan door zijn scherpe, eerlijke en nietsontziende, ontdekkende prediking, die ons geen grond meer onder de voeten overliet. En dat heeft hij gedaan door ons de Heere Jezus in al Zijn schoonheid voor te stellen en aan te prijzen en bij ons aan te dringen, zodat wij met een heilige en diepe begeerte vervuld werden om Hem te kennen en Hem te bezitten als onze enige en volkomen Zaligmaker.'

Inderdaad, als Boer in de majesteit van de Geest de sleutels hanteerde, zwaaiden de poorten der genade open. Niet op een kiertje dus, maar wagenwijd. 'Kom precies zoals u bent, met al uw verdraaidheid, met al uw lelijke streken, met al uw vuile vlekken.' De Heere vonnist en doet uitspraak. En de uitspraak luidt: vrijspraak. 'Wanneer de donderslagen van de Wet voorbij zijn, gaan de lichten van Gods barmhartigheden aan.' En wie tegenwerpt dat hij zoveel op zijn kerfstok heeft, legt Boer de vraag aan het hart: 'Is er dan geen Lam Gods, Dat de zonden der wereld heeft gedragen?' De belofte van het Evangelie lonkt ons toe en trekt ons naar Christus heen, in Wie het heil voorradig is. 'Wat is de verrassing van ieder die de Heere Jezus ontdekt? Wel, dat hij met al zijn gewurm en gewring nooit iets heeft bereikt, maar dat het in Christus klaar ligt.'

Ds. Boer had de reformatorisch boodschap van kosteloze genade ingedronken. Wie door genade buigt voor God en naar Zijn kant toe valt, wie eigen ongelijk bekent en Gods gelijk en recht belijdt, die vindt het Lam tot vergeving en vernieuwing. 'Het Lam – zo verzekerde Boer zijn hoorders – staat altijd op de snijlijn van Gods recht.' Juist waar ik voor God niet kan bestaan en onderuit ga, is daar het Lam om me op te vangen en te dragen, zo vloekwaardig als ik ben. Zo preekte Boer.

Honingraten

Ter afsluiting een citaat waarin mijn leermeester recht zijn hart laat kijken. In een van zijn preken geeft hij een leeservaring door. 'Ik las eens – zo vertelt hij – een prachtige verklaring, die de Twaalf Artikelen vergeleek met een honingraat, waarvan de raten allemaal zijn opengemaakt en waar de honing uitdruipt. Vindt u dat geen prachtig beeld? Als u in de kerk bent en de voorganger leest de geloofsbelijdenis, dan moet u maar denken: twaalf honingraten! Nu was er een man die zei: Wat heb ik nou aan die Twaalf Artikelen; er staat niet eens in, of ik erbij hoor! Maar die man begreep niet dat het geloof in God de Vader, de Zoon en de Heilige Geest de toe-eigening insluit. Dat is geen vanzelfsprekende zaak, maar het druipt er zo uit voor het geloof.'

Ook onder de preken van ds. Boer droop honing neer. Hem imiteren lijkt me ongewenst. Maar ik weet zeker dat hij ons kan inspireren. Christus' gemeente zal gezegend zijn als de grondtoon en de passie van zijn geluid ook vandaag de prediking doorgloeit.